

CZU: 331.526(478-22)

OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN MEDIUL RURAL AL REPUBLICII MOLDOVA ȘI FACTORII DESTABILIZATORI

Elena NIREAN, Tatiana BUJOR

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Mediului rural din Republica Moldova îi sunt caracteristice probleme de ordin demografic, avându-se în vedere faptul că în ultimii ani în el s-au înregistrat reduceri demografice, iar structura pe categorii de vârstă înregistrează valori alarmante în ceea ce privește perspectivele de dezvoltare social-economică a satelor din Republica Moldova. Reducerile demografice, precum și modificarea negativă a structurii demografice din mediul rural au un impact negativ asupra raportului de dependență demografică, precum și asupra indicatorilor ce caracterizează ocuparea forței de muncă. Din cauza reducerii considerabile a natalității, precum și a migrației intensive a forței de muncă din mediul rural îmbătrânirea populației s-a accelerat.

Dinamica redusă a pieței forței de muncă duce la menținerea nivelului înalt al șomajului, a proporției înalte a ocupării în sectorul informal, în special a tinerilor, iar ritmul scăzut de modernizare și tehnologizare a economiei naționale, salariile mici provoacă un decalaj important între nivelul de pregătire a forței de muncă și condițiile de muncă, favorizând plecarea acestora în căutarea unui loc de muncă peste hotare. O problemă importantă prezintă reducerea șomajului în spațiul rural, mai ales la nivelul tinerilor, și profesionalizarea/reprofesionalizarea tinerilor ocupați în agricultură, preponderent în sectorul informal. Acest contingent de populație trebuie diminuat semnificativ, iar creșterea productivității muncii și tehnologizarea sectorului agrar prezintă un obiectiv primordial al economiei naționale. Numai în acest mod poate fi dezvoltată agricultura performantă și competitivă din perspectiva de integrare în Uniunea Europeană. Mobilitatea teritorială și utilizarea maximă a oportunităților pe piața internă a muncii urmează să contribuie la diminuarea migrației forței de muncă peste hotare.

Populația aptă de muncă din mediul rural întâmpină dificultăți de angajare în câmpul muncii, din cauza posibilităților reduse, dar și a ofertei reduse de locuri de muncă. Unicul sector în care există posibilități de angajare este agricultura, în special, prelucrarea individuală a pământului.

Cuvinte-cheie: migrație, mediu rural, ocupare informală, populație aptă de muncă, populație ocupată, șomaj.

EMPLOYMENT IN RURAL AREAS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND DESTABILIZING FACTORS

The rural environment of the Republic of Moldova faces serious demographic problems, besides the fact that during the last years the number of rural population in the Republic of Moldova has decreased, the age structure shows obvious signs of concern for the socio-economic development perspectives of the localities the country's rural environment. The worsening of demographic situation in rural areas strongly affects both the demographic dependency ratio and the occupational basic indicators. Thus, on the one hand, the considerable decrease of birth rate and, on the other hand, the intensification of the phenomenon of labor migration in rural areas led to the aging of the population.

The low dynamics of the labor market leads to a high level of unemployment, the high proportion of employment in the informal sector, especially of young people, and the slow pace of modernization and technology of the national economy, low salaries cause a significant gap between the level of training labor and working conditions, favoring its departure in search of a job abroad. An important problem is the reduction of unemployment in rural areas especially at the level of young people and the professionalization / re-professionalization of young people in agriculture, mainly in the informal sector. This population quota has to be significantly reduced and the increase in labor productivity and technologization of agricultural sector is a primary objective of the national economy. Only in this way, the competitive agriculture can be developed from the perspective of integration into the European Union. Territorial mobility and maximum use of opportunities in the internal labor market are expected to help reduce labor migration abroad.

The employment opportunities of the working population in rural areas are extremely limited. Employment opportunities in rural areas are quite low. Practically, most of the working-class population in most cases can focus only on agriculture, in particular, on the individual processing of the land.

Keywords: migration, rural environment, informal employment, working-age population, employment population, unemployment.

Introducere

Mediul rural cuprinde satele și comunele din Republica Moldova. Satul cuprinde populația rurală unită prin teritoriu, condiții geografice, relații economice, social-culturale, tradiții și obiceiuri. Comuna este alcătuită din două sau mai multe sate și cuprinde populația rurală unită prin comunitate de interese și tradiții [1,2].

Dezvoltarea rurală este un subiect complex și care are tangență cu alte sectoare unde există concurență. Este vorba de sectorul producerii din agricultură, de servicii, comerțul intern și internațional. Și aici apar primele

semnale simptomatice ale factorilor de producție, care au nevoie de o analiză riguroasă și soluții conectate la realitate. În satele Republicii Moldova nivelul de trai este redus; în plus, infrastructura rutieră și de servicii este slab sau deloc dezvoltată. Sărăcia rurală este favorizată de accesibilitatea redusă spre centrele urbane, de calitatea proastă a infrastructurii de acces și de ocuparea preponderent agricolă a populației, activitate încă slab remunerată.

Prin ocuparea forței de muncă rurale se înțelege ocuparea persoanelor care locuiesc în mediul rural, indiferent de locul muncii. Ocuparea forței de muncă situate în zonele rurale deplasându-se zilnic pentru a lucra în centrele urbane este considerată în mod egal, fiindcă zonele rurale și urbane sunt părțile unei economii regionale integrate și nu pot fi tratate în mod izolat una de cealaltă. Există o serie de obstacole în ce privește găsirea locurilor de muncă în zonele rurale:

- structura pieței forței de muncă locale: nepotriviri între locurile de muncă și competențe;
- comportamentul și atitudinile angajatorilor față de modalitatea de a recruta lucrători prin intermediul rețelelor sociale informale;
- distanța dintre domiciliu și locul de muncă, mai ales dacă aceasta impune dispunerea de automobil;
- costul de oportunitate de a participa la piața forței de muncă: îngrijirea copiilor și vârstnicilor;
- insuficiența intermediarilor de pe piața muncii: de exemplu, agențiile de ocupare a forței de muncă pot fi mai puțin accesibile persoanelor care locuiesc în zonele rurale, în special în regiunile cu o populație dispersată.

În prezent, mediul rural din Republica Moldova oferă puține oportunități de angajare, rezultatul fiind rata scăzută de ocupare. Reieșind din perspectiva tendințelor demografice în următorii ani, pentru o creștere a ratei de ocupare cu un punct procentual este nevoie de cel puțin 26 de mii de locuri de muncă. În același context, trebuie luate în considerare nu doar creșterea ratei de ocupare, dar și capacitatea de absorbție a forței de muncă din sectorul informal în mediul rural și dintre eventualii migranți reîntorși.

Corelația dintre productivitate, calificare și nivelul salariului lucrătorilor deseori lipsește, iar persoanele încadrate în câmpul muncii practic trăiesc în sărăcie. Sunt frecvente și cazuri când persoanele ocupate au venituri mai mici decât cele neocupate. Majoritatea întreprinderilor mari, de stat, pentru a evita eventualele conflicte sociale, precum și pentru a minimiza costurile de disponibilizare a personalului, nu recurg la reduceri în masă a personalului. Se preferă forme de subocupare (concedii administrative, regim redus de lucru) sau forme latente de șomaj, însoțite de datorii salariale enorme. Din aceste considerente o mare parte a populației apte de muncă nu este prezentă pe piața muncii. Aceste persoane preferă fie emigrarea peste hotare în căutarea unui loc de muncă mai bine remunerat, fie o activitate la negru, care, de asemenea, le asigură un venit mai mare decât un loc de muncă oficial.

În așa mod, ocuparea forței de muncă în mediul rural moldovenesc este cu mult mai dificilă decât în mediul urban. Cea mai mare parte a populației ocupate din mediul rural este încadrată fie în activități agricole, în mare parte fiind activități informale, fie în sectorul public (educație, ocrotirea sănătății, cultură, asistență socială), ponderera cea mai mare revenind totuși agriculturii. Aceasta influențează în mod direct nivelul de trai al populației din mediul rural, deoarece nu se poate vorbi despre o majorare rapidă a productivității muncii în agricultură sau despre o majorare a veniturilor salariale ale celor ocupați în sectorul public, deoarece acestea sunt într-o dependență directă de posibilitățile limitate ale bugetului local. Populația aptă de muncă din mediul rural se află în fața alegerii între două oportunități. Prima este de a accepta o muncă care generează venituri modeste, îndeplinită în condiții nefavorabile și cu un risc sporit de îmbolnăvire, sărăcia în acest caz fiind inevitabilă. A doua oportunitate este să aleagă calea emigrării în mediul urban sau peste hotarele țării pentru a găsi un loc de muncă mai bun și mai bine plătit care le-ar asigura un viitor mai prosper. Acesta este motivul din care, în prezent, satele din Republica Moldova sunt mai puțin populate, iar persoanele care rămân sunt cele cu vârsta de până la 16 ani, adică care își fac încă studiile, și persoanele cu vârstă pensionară.

În această ordine de idei se simte necesitatea unei noi abordări în ceea ce privește dirijarea pieței muncii, bazate pe evidență statistică fiabilă, prognozele cantitative ale ocupării forței de muncă în mediul rural sub aspectul domeniilor de activitate, sub aspectul ramurilor economice, din punctul de vedere al nivelului de calificare, al nivelului de educație, sub aspectul structurii de gen și, nu în ultimul rând, identificarea problemelor principale și a schimbărilor din țară și pe plan mondial, care pot influența ocuparea forței de muncă într-o perioadă lungă de timp.

Scopul cercetării constă în studierea și analiza ocupării în mediul rural din punct de vedere cantitativ și calitativ. Sursele statistice sunt relativ limitate în ceea ce privește situația populației din mediul rural pe piața

muncii, în special cu referință la competențele profesionale și personale ale acestora, ceea ce determină necesitatea unor cercetări la nivel național axate pe determinarea gradului și amplitudinii ocupării populației în mediul rural, care vor constitui baza pentru elaborarea politicilor adecvate. Acumularea datelor și rezultatele cercetării efectuate vor prezenta o bază pentru diversificarea soluțiilor posibile și propunerea unor recomandări practice care ar stimula participarea economică a populației active din mediul rural.

Material și metode

Prin cercetările efectuate ne-am propus să analizăm problemele fundamentale ale pieței muncii în mediul rural prin intermediul metodelor științifice. În vederea acumulării datelor am efectuat un studiu analitic al datelor statistice oficiale publicate de instituțiile abilitate. Datele acumulate au servit drept bază la efectuarea calculului analitic în vederea determinării indicatorilor cantitativi de apreciere a dinamicii ocupării forței de muncă în mediul rural. Rezultatele calculului, precum și datele acumulate din sursele enumerate au fost interpretate prin metoda abstracției științifice, metoda tabelară, metoda grafică, metoda de analiză și sinteză. Pentru formularea concluziilor și elaborarea recomandărilor au fost aplicate inducția și deducția.

Având în vedere faptul că mediul rural oferă puține oportunități de angajare, consecința fiind rata scăzută de ocupare, rezultatele cercetărilor efectuate pot servi ca bază pentru identificarea soluțiilor de ameliorare a situației create pe piața muncii din mediul rural în aspectul intervenției sectorului public și a celui privat.

Rezultate și discuții

Capacitatea de activitate a unui sistem economic, abordat sub aspectul forței de muncă, este determinată în mare măsură de efectivul și structura populației, ca parte a acestui sistem. În acest sens, cunoașterea diverselor aspecte de interacțiune a populației cu piața muncii va presupune, în faza inițială, o abordare a demograficului, ca sistem ce urmează să furnizeze economiei naționale brațe de muncă.

Modificările cantitative și calitative ale demograficului, produse pe parcursul întregii perioade postbelice, au determinat diferențe importante între cele două medii de reședință, acestea fiind, la rândul lor, aspecte sub incidența cărora s-au produs modificări cantitative și calitative în forța de muncă din republică. Condițiile sociale și economice precare din Republica Moldova, rezultate în urma reformelor legate de tranziția la economia de piață, au determinat reducerea sporului demografic natural și accentuarea migrației definitive, care au cauzat, la rândul lor, scăderea constantă a populației totale, ceea ce a avut impact negativ asupra indicatorilor ocupaționali. Cu toate că în ultimii cinci ani situația social-economică din republică a înregistrat anumite progrese, numărul populației a continuat să se reducă.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2017 evoluția proceselor demografice se caracterizează prin descreștere față de anii precedenți a principalilor indicatori demografici (Fig.1).

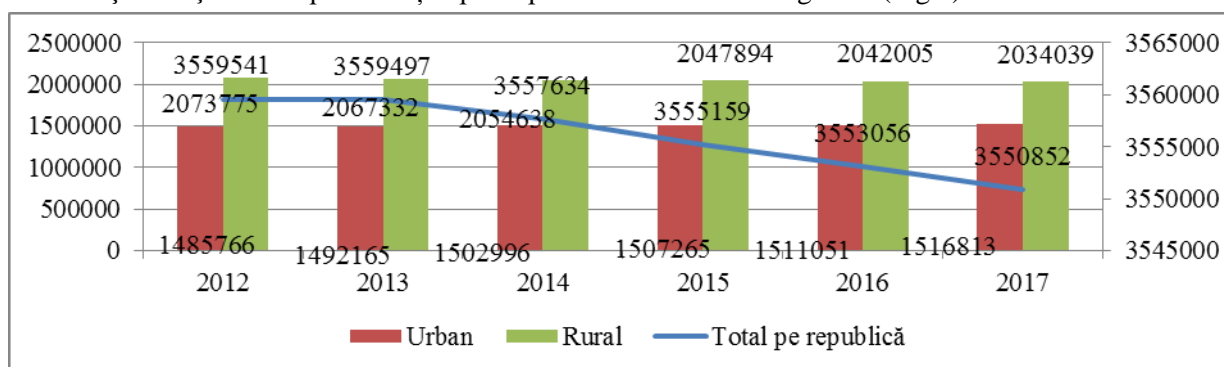

Fig.1. Evoluția demografică pe medii de reședință în Republica Moldova în perioada anilor 2012-2017.

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [4].

Din datele prezentate în Figura 1 se poate observa trendul demografic negativ în perioada anilor 2012-2017. Asupra declinului populației influențează mai mulți factori, printre care putem menționa structura pe vârste a populației, care poartă amprenta caracteristică unui proces de îmbătrânire demografică, condiționat în principal de nivelul scăzut al natalității. Numărul nașcuților-vii în anul 2016 a fost de 37394, fiind în descreștere cu 1216 (3,1%) față de anul 2015. Rata natalității constituind 10,5 nașcuți-vii la 1000 de locuitori. Nivelul natalității în localitățile rurale (11,8‰) este mai înalt decât în localitățile urbane (8,8‰). Anual se nasc mai mulți băieți

decât fete. În 2016, din numărul copiilor născuți-vii 51,6% au fost băieți, raportul de masculinitate fiind de 107 băieți la 100 fete.

Modificările produse la nivel demografic influențează în mod direct evoluția indicatorilor ocupaționali. În anul 2016 populația economic activă (populația ocupată plus șomerii) a Republicii Moldova a constituit 1272,8 mii persoane, fără modificări esențiale față de anul 2015. Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (50,3%) a fost, practic, egală cu ponderea femeilor (49,7%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea din mediul urban: respectiv 53,2% și 46,8%.

Putem urmări un trend pozitiv al indicatorilor ocupaționali în mediul rural în perioada anilor 2012-2016. Astfel, numărul persoanelor ocupate s-a majorat în anul 2016 cu aproximativ 67 mii comparativ cu anul de bază 2012, iar comparativ cu anul precedent 2015 – cu 11,4 mii persoane. Aceste modificări au avut impact pozitiv asupra ratei de ocupare în mediul rural. Aceasta s-a majorat cu 5,1 p.p. în anul 2016 față de anul 2012 și cu 0,8 p.p. comparativ cu anul precedent 2015.

Odată cu majorarea ratei de ocupare s-a redus rata șomajului în mediul rural; astfel, în anul 2016 aceasta a constituit 2,6%, sau cu 3,4 p.p. mai puțin față de mediul urban. Rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,2%, fără modificări semnificative față de 2015 (4,9%). Rata șomajului la bărbați a fost de 5,5%, iar la femei – de 2,9%. În rândul tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 11,2%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea de 8,1%.

Totodată, s-a majorat și numărul populației active: de la 1214,6 mii în anul 2012 la 1272,8 mii persoane în anul 2016, sau cu 4,8%. O situație similară se atestă în mediul rural, unde în anul 2012 populația economic activă a constituit doar 36%, iar în anul 2016 s-a majorat până la 40,8%. În ceea ce privește abaterea acestui indicator față de anul precedent 2015, menționăm că ea a fost neesențială (+0,04 p.p.). Ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea din mediul urban: respectiv 53,2% și 46,8%.

În ceea ce privește dinamica și structura populației ocupate pe medii de reședință, din datele prezentate în Figura 2 se poate observa că cea mai mare parte (mai mult de 50%) din totalul populației ocupate este concentrată în mediul rural (54,1% în anul 2016).

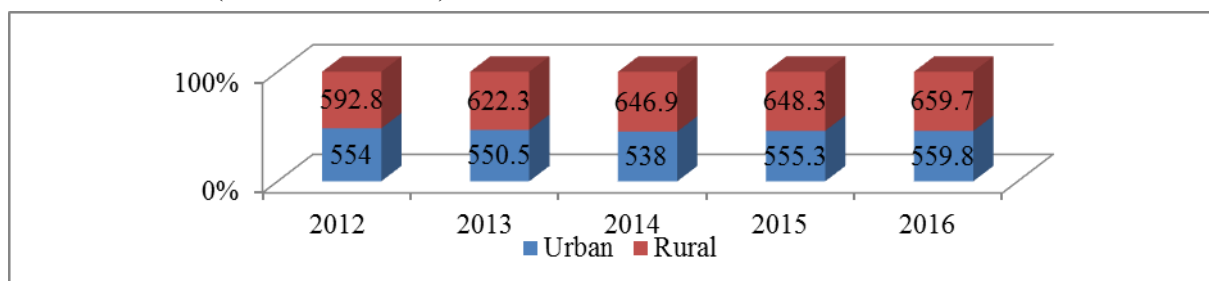

Fig.2. Populația ocupată pe medii de reședință în Republica Moldova în perioada anilor 2012-2016.

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Pe parcursul perioadei 2012 – 2016 evoluția populației ocupate din mediul rural a înregistrat modificări structurale însemnate. Aceasta s-a majorat de la 592,8 mii persoane în anul 2012 până la 659,7 mii persoane în anul 2016.

În ceea ce privește structura populației ocupate din mediul rural în funcție de domeniile de activitate, se observă o majorare esențială a ponderii celor ocupați din mediul rural în activități agricole (Fig.3).

În perioada anilor 2012-2016 se atestă o tranziție de la un domeniu de activitate la altul. Astfel, în anul 2016 ponderea populației din mediul rural ocupate în agricultură se majorează până la 58,24% față de 48,13% în anul 2012. Totodată, în aceeași perioadă de timp s-a înregistrat o reducere a ponderii celor ocupați din mediul rural în industrie, respectiv de la 9,09% până la 7,73% (populația ocupată în industrie în general pe republică a constituit 12,1% în anul 2016), precum și în comerț, construcții, servicii hoteliere, administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială. Ponderea persoanelor ocupate în construcții în mediul rural s-a redus în anul 2016 comparativ cu anul 2012 cu 1,32 p.p., iar față de anul precedent 2015 cu 0,35 p.p. O reducere esențială se poate urmări la nivelul persoanelor ocupate în domeniile administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială, numărul cărora în anul 2016 a fost mai mic cu 16,9 mii persoane față de anul de bază 2012

și cu 5,7 mii persoane comparativ cu anul precedent 2015, ceea ce a generat reducerea ponderii populației ocupate în aceste activități în totalul populației ocupate din mediul rural cu 4,67 p.p. și, respectiv, cu 1,17 p.p.

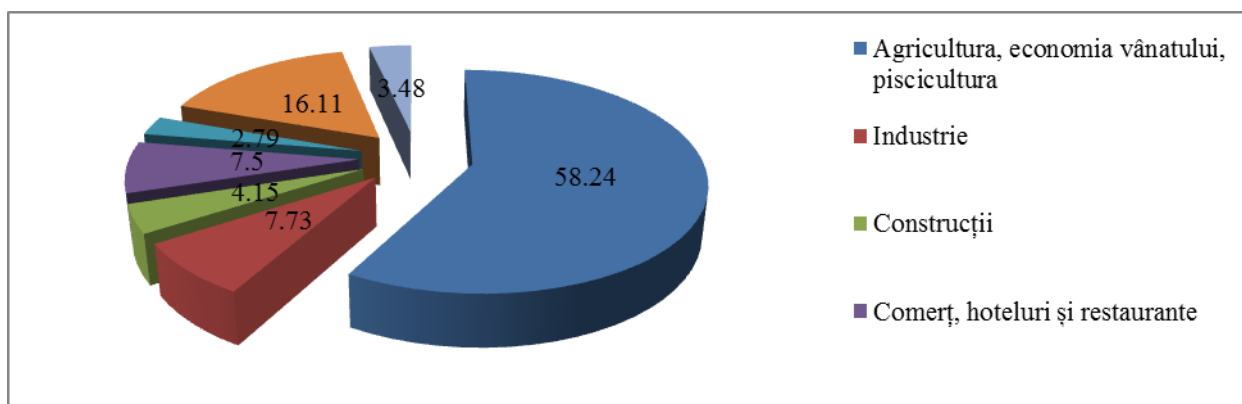

Fig.3. Structura populației ocupate pe activități economice în mediul rural în Republica Moldova

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

O problemă majoră a pieței forței de muncă din mediul rural este categoria de vârstă a populației ocupate.

Tabelul 1

Populația ocupată în mediul rural pe categorii de vârstă

Categorii de vârstă	2012		2013		2014		2015		2016	
	Mii persoane	Ponderea, %	Mii persoane	Ponderea, %	Mii persoane	Ponderea, %	Mii persoane	Ponderea, %	Mii persoane	Ponderea, %
15-24 ani	57,4	9,68	59,5	9,56	54	8,35	56,2	8,67	47,6	7,22
25-34 ani	118,4	19,97	130,3	20,94	136,1	21,04	138,1	21,30	145,7	22,09
35-44 ani	143,6	24,22	146,2	23,49	157,7	24,38	158,7	24,48	155,5	23,57
45-54 ani	169,5	28,59	175,2	28,15	172	26,59	161,3	24,88	162,4	24,62
55-64 ani	89,3	15,06	94,4	15,17	104,9	16,22	108,2	16,69	118,2	17,92
65 ani și peste	14,5	2,48	16,6	2,68	22,1	3,42	25,8	3,98	30,2	4,58
În total	592,8	100	622,3	100	646,9	100	648,3	100	659,7	100

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Din datele cuprinse în Tabelul 1 se poate identifica categoria de vârstă predominantă pe piața forței de muncă din mediul rural. Așadar, populația ocupată în mediul rural cu vârsta cuprinsă între 45-54 ani deține cea mai mare pondere (24,62%) în anul 2016, urmată de populația cu vârsta de 35-44 ani (23,57% din total) și de 25-34 ani (22,09% din total).

Negativ se apreciază majorarea numărului de persoane ocupate cu vârsta de pensionare: cu 15,7 mii persoane în anul 2016 față de anul 2012 și cu 4,4 mii persoane comparativ cu anul 2015, ceea ce a condiționat majorarea ponderii acestei categorii de lucrători în total.

Un alt aspect negativ al ocupării în mediul rural este ponderea redusă a tinerilor. Cea mai mare concentrație a tinerilor ocupați pe piața muncii se observă în mediul urban, rata de ocupare atingând cca 34%, pe când în mediul rural – cca 22%. Această realitate este determinată de oportunitățile mici de angajare în mediul rural, precum și de migrația masivă a tinerilor de la sate, fie spre orașele țării, fie în afara țării, în căutarea unui loc de muncă care ar asigura un trai decent. Datele statistice consemnează inechitatea oportunităților de angajare și de venit ale tinerilor din mediul rural; doar 54% din ei reușesc să-și găsească un loc de muncă semnificativ după părăsirea sistemului educațional, pe când în mediul urban proporția este de 75%. Circa 83% din tinerii ocupați au statut de salariat, iar 12,1% sunt lucrători pe cont propriu.

Ocuparea forței de muncă din mediul rural, atât în Republica Moldova, cât și în alte state, se caracterizează, de regulă, printr-o concentrație destul de mare a activităților informale. Într-adevăr, reformele din agricultură din ultimii ani, împroprietărirea muncitorilor agricoli cu pământ, dar, nu în ultimul rând, și inexistența unor

mecanisme viabile ale economiei de piață în sectorul agrar au condus la creșterea esențială a gradului de auto-ocupare a populației, precum și la răspândirea unor elemente de economie naturală în mediul rural.

Efectuând calculele, am determinat că în anul 2016 din totalul populației ocupate în mediul rural doar 45,3% au fost ocupați în activități formale, iar 54,7% au fost ocupați în activități informale. Din numărul total de 360,8 mii ocupați în activități informale 25,6% activau în întreprinderile sectorului formal, 37,8% – în întreprinderile sectorului informal și 36,6% – în gospodăriile casnice. De asemenea, din numărul total de 360,8 mii ocupați în activități informale 24,1% erau salariați, 71,9%, respectiv, angajați pe cont propriu sau patroni și 4,0% ajutoi familiari neremunerați.

Tabelul 2

Populația ocupată informal pe activități economice în mediul rural din Republica Moldova

Activități economice	Anii				
	2012	2013	2014	2015	2016
Agricultură, economia vânatului, piscicultură	214,6	236,5	270,7	297,7	319
Industrie	6,3	5,2	6	3,5	3,2
Construcții	25,3	24,2	23	21,2	18,9
Comerț, hoteluri și restaurante	13,4	16,5	12,8	10,2	12,2
Transporturi și comunicații	4,4	3,3	3,6	3,5	3,5
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
Alte activități	3	2,9	4,3	4	3,7
În total persoane ocupate informal	267,4	288,7	320,6	340,5	360,8

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

În rezultatul analizei datelor din Tabelul 2 se poate remarca un număr destul de mare al salariaților din mediul rural ocupați în activități informale. Astfel, din numărul total de 360,8 mii salariați angajați informal din mediul rural cea mai mare parte (88,4%) au fost angajați în agricultură. Se poate observa că în perioada investigată numărul persoanelor din mediul rural ocupate informal în agricultură se majorează în dinamică cu 104,4 mii în anul 2016 comparativ cu anul de bază 2012 și cu 21,3 față de anul precedent 2015.

Având în vedere faptul că ponderea cea mai mare în totalul persoanelor ocupate informal o dețin cei ce activează în agricultură, majorarea numărului acestora a condiționat majorarea numărului total de persoane ocupate informal în mediul rural – cu 93,4 mii în anul 2016 față de anul de bază 2015. Reduceri mai esențiale s-au înregistrat la nivelul persoanelor ocupate informal în industrie și construcții.

Nu toți salariații din mediul rural beneficiază de concedii anuale plătite, garantate prin lege. Cota-parte a acestora a constituit cca 17%. În timp ce toți salariații din întreprinderile sectorului formal au beneficiat de concedii anuale plătite, 94% din salariații sectorului informal (54% bărbați și 40% femei) nu s-au bucurat de acest privilegiu.

Destul de dramatică este situația și la capitolul concedii medicale plătite. Circa 86% din persoanele ocupate în sectorul informal nu dispun de concedii medicale plătite, cota-parte a bărbaților neasigurați cu concedii medicale plătite fiind mai mare decât cea a femeilor (50% pentru bărbați față de 37% pentru femei).

Condițiile de muncă sunt puternic influențate de pericolul și nocivitatea activităților, acestea afectând, la rândul lor, starea de sănătate a salariaților, sporind riscul îmbolnăvirilor sau al producerii unor accidente la locul de muncă. În anul 2016 cca 7% din populația ocupată de la țară, dintre care cca 4% au fost bărbați și cca 3% femei, a fost expusă unor factori nocivi. Condițiile cele mai dure de nocivitate în sate se referă la factorii fizici, care au afectat cca 71% din populația masculină supusă factorilor nocivi și cca 58% din cea feminină. Pe următoarea poziție, în cazul bărbaților, se plasează factorii chimici (15% din bărbații expuși la factori nocivi), care se manifestă identic ca și în cazul femeilor. În schimb femeile, având o fire mai sensibilă decât bărbații, au fost mult mai afectate de factori de ordin psihologic. Circa 21% din acestea au fost afectate de un disconfort psihologic.

O altă problemă majoră a pieței de muncă în mediul rural este subocuparea forței de muncă. În raport cu timpul lucrat, persoanele ocupate care satisfac următoarele criterii:

- doresc să lucreze ore suplimentate;
- sunt disponibile să lucreze ore suplimentare;
- orele efectiv lucrate în toate activitățile în timpul perioadei de referință sunt sub o limită stabilită.

Limita stabilită în conformitate cu legislația muncii în vigoare constituie 40 de ore pe săptămână.

În continuare vom analiza ocuparea populației la sate după durata săptămânii de lucru.

Din datele prezentate în Figura 4 se poate constata că în anul 2016 mai mult de jumătate din populația ocupată a lucrat mai puțin de 40 de ore pe săptămână, 24,56% din cei ocupați au lucrat 40 de ore pe săptămână și aproape 22% au lucrat mai mult de 40 de ore săptămânal.

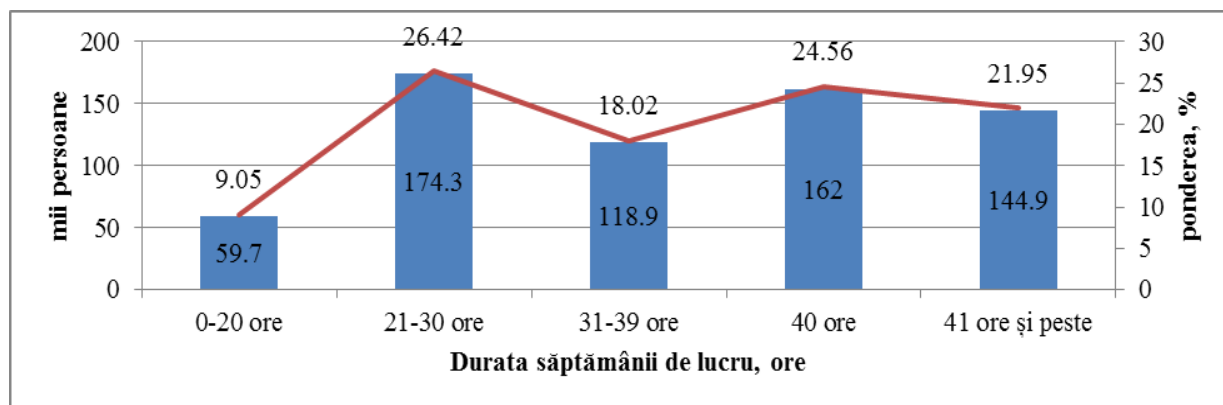

Fig.4. Populația ocupată în mediul rural după durata săptămânii de lucru în anul 2016.

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Negativ se apreciază majorarea în dinamică a numărului de persoane subocupate. În anul 2016, comparativ cu anul de bază 2012, numărul de persoane ocupate până la 20 de ore pe săptămână s-a majorat cu 8,1 mii persoane, pentru persoanele care au lucrat între 21 și 30 de ore majorarea a constituit 55 mii de persoane, iar populația care a muncit 31-40 de ore săptămânal s-a majorat cu 29,7 mii de persoane.

Angajarea în câmpul muncii a persoanelor din mediul rural este dificil de realizat din cauza limitării activităților. În localitățile rurale există persoane care nu au activat oficial în câmpul muncii odată cu restructurarea agriculturii, în urma căreia au fost lichidate colhozurile și sovhozurile. Datele cercetării efectuate arată că numărul de persoane care în anul 2016 nu aveau vreo activitate din care să obțină venit și care nu erau oficial încadrate în câmpul muncii timp de 1-2 ani în Republica Moldova a constituit 53,3 mii de persoane. În anul 2016 șomajul a afectat 17,6 mii de persoane din mediul rural, sau cu 6,6 mii de persoane mai puțin comparativ cu anul de bază 2012 și cu 6,2 mii de persoane mai puțin față de anul precedent 2015. Cea mai mare parte (38,64%) din numărul total al șomerilor de la sate s-au aflat în șomaj mai puțin de 3 luni, 26,70% din totalul șomerilor s-au aflat în șomaj de la 3 până la 5 luni, iar 17,61% s-au aflat în șomaj între jumătate de an și un an.

În majoritatea cazurilor, motivul neîncadrării în câmpul muncii a fost lipsa locurilor de muncă în localitate. Dificultatea angajării în câmpul muncii este determinată și de faptul că o bună parte din populația rurală nu deține un nivel de calificare sau meserie care i-ar permite să realizeze anumite activități sau meseria pe care o deține este în surplus în localitatea respectivă.

Pentru anul 2016, rata șomajului în mediul rural printre tineri era de 8,1%, fiind în creștere în raport cu ultimii ani (7,2% în 2014) și depășind de două ori media la nivel de țară (4,2% în 2016). Printre tineri, cei mai afectați de șomaj sunt bărbații (3 din 5 șomeri tineri).

Numărul șomerilor în mediul rural în anul 2016, comparativ cu anii precedenți, s-a redus. Reducerea față de anul de bază 2012 constituie 6,6 mii de persoane, iar față de anul precedent 2015 – 6,2 mii de persoane. Din totalul șomerilor de la sate cei cu vârsta între 15 și 24 ani au constituit 26,14%. În același timp, trebuie remarcat faptul că șomajul înregistrat oficial este prea scăzut și nu reflectă situația reală. Criza economică, socială și politică din ultimii ani, migrația intensă a tinerilor în străinătate în căutarea unui loc de muncă, în special din zonele rurale, precum și dificultățile evidenței statistice a populației (înregistrarea migrației) ne permit să presupunem că numărul de șomeri și, respectiv, rata șomajului sunt subestimate.

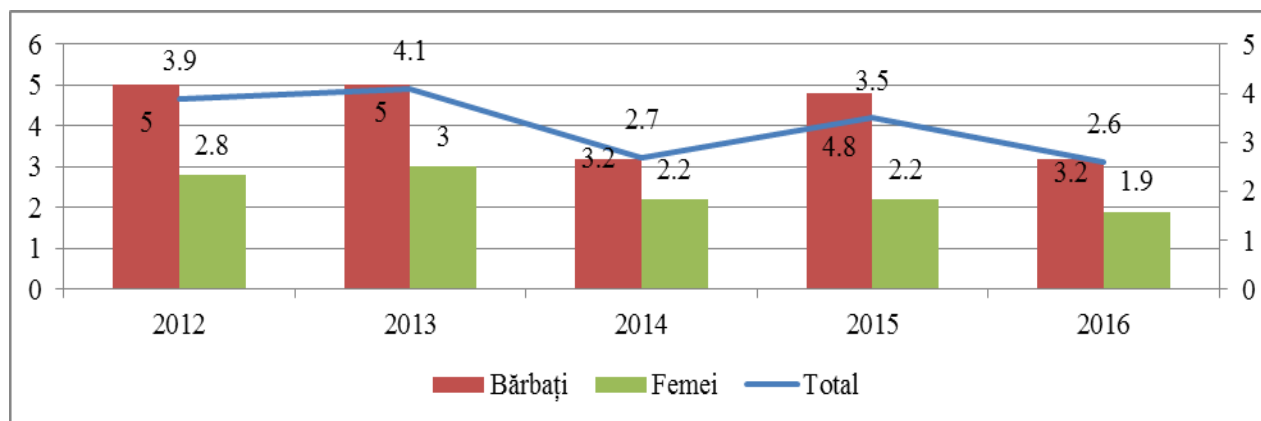

Fig.5. Rata șomajului în mediul rural pe sexe.

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică expuse în Figura 5, se observă o reducere a ratei șomajului în anul 2016 comparativ cu anii precedenți (cu 1,3 p.p față de anul 2012 și cu 0,9 p.p. față de anul 2015) ca urmare a reducerii numărului de șomeri. O rată a șomajului mai ridicată în mediul rural se înregistrează la nivelul bărbaților (3,2% în anul 2016), femeile fiind mai puțin afectate (1,9% în anul 2016) de acest dezechilibru macroeconomic.

Criza economică, socială și politică din ultimii ani, lipsa locurilor de muncă, nivelul redus al veniturilor populației în comparație cu minimul de existență au cauzat migrația intensă a forței de muncă, în special din zonele rurale în străinătate.

Numărul persoanelor care au migrat peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă a însumat 319 mii de persoane în anul 2016, sau cu 6,4 mii de persoane mai puțin față de anul 2015 (-2%). Din numărul total de migranți ponderea cea mai mare (70,5% în anul 2016) o dețin persoanele din mediul rural (Tab.3).

Tabelul 3

Populația din mediul rural aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate

Țara de destinație	Anii				
	2012	2013	2014	2015	2016
Grecia	0,6	0,9	1,7	1	0,4
Israel	6,4	5,4	6,2	6,9	8,1
Italia	36,9	33,8	32,2	32,3	34,7
Portugalia	1,5	2,5	0,9	1	1
Romania	0,9	1,1	1,4	1,2	1,4
Rusia	168	162,1	171,9	146,3	133,2
Turcia	4,2	6	5,4	8,8	8,3
Ucraina	2,8	3,8	2,6	2,7	1
Alte tari	16,6	22,4	22,8	23,6	36,7
În total	237,9	238,0	245,1	223,8	224,8

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă [3].

După cum observăm din Tabelul 3, Republica Moldova pierde anual un potențial demografic foarte mare. În anul 2016 au emigrat peste hotare 224,8 mii de persoane din mediul rural, dintre care 59,25% în Federația Rusă, 15,44% în Italia, iar 3,7% în Turcia.

Aprofundarea declinului demografic va determina scăderea numărului populației și îmbătrânirea acesteia. Populația de vârstă înaintată care a rămas la sate, fiind constrânsă de probleme financiare din cauza neconcordanței dintre mărimea pensiei lunare în raport cu minimul de existență, este nevoită să se declare a fi în căutarea unui loc de muncă, angajându-se în câmpul muncii atât formal, cât și informal.

Concluzii

Pentru ameliorarea situației privind dezvoltarea pieței muncii și stimularea ocupării în mediul rural este necesar de a fi asigurat un mecanism viabil de atragere a investițiilor publice și private, interne și externe în localitățile rurale pentru crearea unor locuri de muncă mai atractive, precum și pentru diversificarea structurii ocupaționale.

Elaborarea unui mecanism real de susținere a producătorilor agricoli va contribui la transformarea agriculturii dintr-o activitate „de supraviețuire” într-o ramură economică competitivă și profitabilă modernă, care poate face față exigențelor economiei de piață.

Benefică ar fi și încurajarea și susținerea persoanelor din localitățile rurale care doresc să inițieze o afacere prin acordarea unor facilități fiscale, stimularea diversificării activităților economice în mediul rural, crearea unui climat favorabil de dezvoltare a sectorului de servicii și a turismului rural care ar permite îmbunătățirea structurii pe profesii și meserii a forței de muncă din comunitățile rurale.

Dat fiind faptul că localitățile rurale ocupă cea mai mare parte a teritoriului Republicii Moldova și mai mult de 50% din populație locuiesc în mediul rural, în prezent zonele rurale se confruntă cu mai multe dificultăți decât zonele urbane, dar în același timp ele prezintă un potențial mai mare în ce privește resursele naturale, patrimoniul cultural și oportunitățile de afaceri.

Referințe:

1. BÂRCĂ, A. ș.a. *Cererea și oferta forței de muncă în mediul rural din Republica Moldova*. Chișinău: ASEM, 2005. 69 p.
2. PRISĂCARU, V. Evoluția spațiului rural al Republicii Moldova prin prisma indicatorilor economici În: *Știința agricolă*, 2011, nr.1. ISSN 1857-0003 CZU 338 (478-22)
3. <http://www.anofm.md/ru> [Accesat: 10.09.2018]
4. <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=103&> [Accesat: 18.09.2018]
5. <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=107&> [Accesat: 3.09.2018]

Date despre autori:

Elena NIREAN, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

E-mail: ni-lena@mail.ru

Tatiana BUJOR, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

E-mail: bujortania@yahoo.com

Prezentat la 11.01.2019